

ZÁSAHY ŠTÁTU V OBLASTI POLITIKY HOSPODÁRSKEJ SÚŤAŽE NA TRHU ELEKTRONICKÝCH KOMUNIKÁCIÍ

Lucia Madleňáková*

Úvod

V dôsledku nedokonalosti štruktúry trhov v niektorých odvetviach je nevyhnutné aby vláda pristupovala k zásahom do týchto odvetví. Tie pritom môžu mať rôznu formu či rozsah, pričom voľba konkrétneho zásahu či opatrenia musí zodpovedať napĺňaniu základných ekonomických funkcií štátu. Nedokonalosti trhovej štruktúry v sektore elektronických komunikácií sú prejavom ponuky a dopytu predovšetkým vo väzbe na používané technológie, produkty, výrobné faktory a pod.

1. Ochrana hospodárskej súťaže

Hospodársku súťaž možno definovať ako súbor pravidiel správania podnikateľských subjektov na trhu, ktorých dodržiavanie je predpokladom ďalšieho hospodárskeho rastu a rozvoja. Efektívne fungovanie hospodárskej súťaže je možné len za predpokladu, že podnikateľské subjekty pôsobiace na danom trhu môžu robiť svoje obchodné rozhodnutia samostatne. Je však potrebné tiež vylúčiť, prezrádanie vlastných podnikateľských zámerov konkurencii. Politika hospodárskej súťaže sa v zmysle platnej legislatívy sústreďuje na štyri základné oblasti: [1]

- eliminácia dohôd obmedzujúcich hospodársku súťaž a zneužívanie dominantného postavenia na trhu
- kontrola podnikových fúzií
- liberalizácia monopolných sektorov hospodárstva
- monitorovanie štátnej podpory

O zneužívaní dominantného postavenia možno hovoriť vtedy, ak si dominantný hráč udržiava alebo zväčšuje svoje postavenie na trhu využívaním obchodných praktík, ktoré obmedzujú hospodársku súťaž.

Pri posudzovaní správania sa podnikateľov v dominantnom postavení je dôležité posudzovať ako predmetné konanie poškodzuje súťaž, ako sa oslabuje existujúca úroveň konkurencie, aké sú priame alebo nepriame dopady posudzovaného správania sa na konkurentov alebo tretie strany, či zámerom dominanta je tzv. *vykorisťovanie* alebo

* Ing. Lucia Madleňáková, PhD., Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta Prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Katedra spojov, Univerzitná 1, 010 26 Žilina
tel.: +421/41/513 3125, fax: +421/41/56 55 615
e-mail: Lucia.Madlenakova@fpedas.uniza.sk

vylučovanie, alebo či posudzované konanie predstavuje legitímnu reakciu na konkurenciu, či praktika je proporcionálna jeho legitímnemu záujmu a pod.

Zákaz zneužívania dominantného postavenia sa týka unilaterálnych výstupov dominantných spoločností, ktoré majú charakter zneužívania svojho takpovediac „výsadného/významného“ postavenia. Správanie sa dominantných hráčov na trhu môže mať charakter vykorisťovateľský, vylučovací, alebo môže byť kombináciou oboch. Všeobecne sa považujú za zneužívajúce také praktiky dominantných spoločností, ktoré sa zvyčajne odchyľujú od štandardných spôsobov pôsobenia podnikateľov na konkurenčných trhoch a ktoré sú spôsobilé ovplyvňovať štruktúru trhu zoslabovaním, resp. elimináciou už existujúceho stupňa súťaže. Existencia reálneho alebo potenciálneho efektu prezentujúceho prekážku alebo oslabenie existujúcej úrovne konkurencie je zvyčajne nevyhnutným atribútom pre kvalifikáciu konania ako zneužívania dominantného postavenia na príslušnom trhu.

Všeobecne aplikačná prax potvrdzuje, že zneužívanie dominantného postavenia a jeho následky sa nemusia vždy prejaviť len na tom istom trhu, ale i na trhoch susediacich a nadväzujúcich. Komplexnosť posudzovania správania sa dominantných spoločností vyžaduje potrebu objektívneho posúdenia a identifikácie výstupu, ktorý v dôsledku svojho reštriktívneho charakteru vykazuje znaky zneužívania od legitímneho súťažného výstupu takýchto spoločností.[7]

K obmedzovaniu hospodárskej súťaže môže dochádzať aj v dôsledku podnikových fúzií. Kým na jednej strane spájanie sa síl môže viesť k rozširovaniu trhov s pozitívnym prínosom pre zákazníka, na druhej strane existujú fúzie poškodzujúce zákazníka. K obmedzovaniu hospodárskej súťaže dochádza obvykle vtedy, keď sa vytvorí alebo posilní dominantný hráč. Je pravdepodobné, že takto dôjde k poškodeniu spotrebiteľov v dôsledku vyšších cien, obmedzeného výberu alebo menšej inovácie. Zvýšená hospodárska súťaž v rámci európskeho spoločného trhu a globalizácia patria medzi faktory, ktoré lákajú spoločnosti, aby spojili svoje sily. Takéto reorganizácie sú vítané vtedy, keď neprekážajú hospodárskej súťaži, a teda dokážu zvyšovať konkurencieschopnosť európskeho priemyslu zlepšovaním podmienok rastu a zvyšovaním životnej úrovne v EÚ.

Ďalším dôležitým princípom fungovania hospodárskej súťaže je aj liberalizácia monopolov. Existencia monopolov spravidla vedie k vysokým cenám a nižšej kvalite služieb. Z tohto dôvodu EÚ zaviedla do takýchto monopolných odvetví súťaž.

Otvorenie trhov konkurencii umožnilo spotrebiteľom ťažiť z nižších cien a nových služieb, ktoré sú zvyčajne efektívnejšie a priaznivejšie voči spotrebiteľovi než predtým. To pomáha zvyšovať konkurencieschopnosť nášho hospodárstva.

Pod pojmom „štátna pomoc“ možno rozumieť pomoc poskytovanú zo štátnych, resp. verejných zdrojov, ktorá zároveň zvyhodňuje určitých podnikateľov, podniky, výrobu určitého tovaru alebo poskytovania služby. Poskytovanie štátnej pomoci je súčasťou oblasti ochrany hospodárskej súťaže. Medzi základné formy poskytovania štátnej pomoci možno zaradiť daňové úľavy, dotácie, oslobodenie od úrokov, výhodné pôžičky, výhody v oblasti sociálnych systémov, prevzatie záruk, bezplatné alebo veľmi výhodné prenajímanie budov a pozemkov, výhodné podmienky na dodávku tovaru atď.[2]

Štátna podpora sa poskytuje za účelom podpory rozvoja alebo zmiernenie ťažkostí. Na prvý pohľad môže štátna podpora vyzerat' veľmi prospešne, najmä z hľadiska príjemcu. Často sa však docieli iba odklad nevyhnutnej reštrukturalizácie bez toho, aby príjemcovi pomohla znova získať stratenú konkurencieschopnosť. Je to nástroj, s ktorým je potrebné narábať veľmi opatrne, aby na druhej strane nepôsoobil skôr ochránarsky a neviedol práve k zneužívaniu dominantného postavenia.

Uvedené princípy ochrany hospodárskej súťaže sa výrazne týkajú práve odvetvia elektronických komunikácií. Je to sektor, ktorý sa v súčasnej dobe vyznačuje rýchlymi technologickými, ale aj trhovými zmenami. V nedávnej minulosti sa tento trh vyznačoval

existenciou prirodzeného monopolu. Trh elektronických komunikácií v SR je plne liberalizovaný od roku 2003, konkurencia sa v podstate ešte len začína rozvíjať a na väčšine trhov elektronických komunikácií prevláda vplyv incumbenta. Je teda potrebné vhodnými reštrikčnými opatrenia a nástrojmi ochrany hospodárskej súťaže podporiť rozvoj konkurencie v tomto odvetví.

2. Regulácia v odvetví elektronických komunikácií

Reguláciu možno chápať ako proces založený na zákonoch, ktoré majú buď reštriktívny alebo kontrolný charakter vzhľadom na rozhodnutia prijímané objektmi regulácie.

Pri zdôvodňovaní potreby regulácie sa často ekonómovia odvolávajú na existenciu viacerých príčin, ktoré sú základom regulačných zásahov. K hlavným príčinám možno zaradiť: [1]

- a) existenciu prirodzených monopolov, pre ktoré je charakteristické dosahovanie úspor z rozsahu a zo sortimentu, prípadne úspor zo sietí. Úspory sa pritom premietajú do klesajúcej krivky priemerných celkových nákladov, pričom hraničné náklady sú dlhodobo pod priemernými nákladmi,
- b) požadovanie všeobecnosti služby za „rozumnú cenu“, čo vedie ku krížovému subvencovaniu. Toto je možné zabezpečiť len v tom prípade, ak firma poskytujúca službu nie je vystavená cenovej konkurencii a možnosti voľného vstupu nových konkurenčných firiem z iných trhov.
- c) zabezpečenie ochrany pred samovoľným zánikom konkurencie, čo vyplýva z existencie napr. aj ochrany spotrebiteľa.

V oblasti elektronických komunikácií možno hovoriť o dvoch formách regulácie a to:

- ex ante (pred vznikom skutočnosti)
- ex post (po vzniku skutočnosti).

Regulácia ex ante v elektronických komunikáciách

Reguláciu ex-ante v Slovenskej Republike zabezpečuje Telekomunikačný úrad SR. Jeho úlohou je zabezpečiť plnenie povinností podporujúcich súťaž, rozvoj spoločného trhu EÚ, ochrana záujmov koncových používateľov, mimosúdne riešenie sporov a zabezpečovanie dodržiavania požiadaviek na výkon činnosti, ktoré vyplývajú zo zákona č. 610/2003 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov, všeobecne záväzných predpisov, technických noriem, medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná a z odporúčaní medzinárodných organizácií v tejto oblasti.

Telekomunikačný úrad pri regulácii zabezpečuje, aby nedochádzalo k narušovaniu alebo obmedzovaniu súťaže a diskriminácii podnikov, podporuje efektívne investície do kvalitnej a modernej infraštruktúry, dbá na zachovanie celistvosti a bezpečnosti verejných sietí. Vytvára podmienky, aby všetci koncoví užívatelia mali prístup k univerzálnej službe, a dbá na maximálny prospech užívateľov, najmä zdravotne postihnutých užívateľov, v súvislosti s možnosťou výberu služby, ceny a kvality.[10]

V roku 2004 začal telekomunikačný úrad vykonávať analýzy relevantných trhov s cieľom zistiť, či je na nich efektívna súťaž. V prípade neexistencie efektívnej súťaže, po skončení konzultácií určí rozhodnutím významný podnik a uloží mu povinnosti (v zmysle zákona č. 610/2003 Z. z.), ktorých cieľom je podpora efektívnej súťaže a rozvoj vnútorného trhu. Povinnosti uložené významnému podniku musia vychádzať zo zisteného stavu a musia byť oprávnené a primerané účelu a princípom regulácie, ktorými sú predovšetkým podpora efektívnej súťaže a rozvoj vnútorného trhu. V prípade, že na danom trhu už významný podnik určený je, telekomunikačný úrad mu jeho existujúce povinnosti ponechá, zmení prípadne doplní za účelom dosiahnutia efektívnej súťaže. [4]

V prípade, že sa analýzou zistí, že na danom relevantnom trhu efektívna súťaž existuje, Telekomunikačný úrad nesmie uložiť žiadnu povinnosť, resp. musí rozhodnutím zrušiť existujúce povinnosti, pričom týmto rozhodnutím sa ruší i určenie významného podniku.

Regulácia ex post v elektronických komunikáciách

Reguláciu ex-post v oblasti elektronických komunikácií zabezpečuje Protimonopolný úrad SR, ktorého hlavným poslaním je chrániť a podporovať hospodársku súťaž, vytvárať podmienky pre jej ďalší rozvoj, ako aj zamedzovať vzniku a udržiavaniu monopolného alebo dominantného postavenia podnikateľských subjektov, pokiaľ znemožňuje, alebo obmedzuje hospodársku súťaž. Jeho kompetencie sú upravené zákonom ako rozhodujúcim nástrojom zabezpečenia systému ochrany a tvorby konkurencie najmä v oblastiach: [7]

- ak úrad považuje dohodu medzi podnikateľmi za takú, ktorá obmedzuje súťaž, vydáva rozhodnutie o povinnosti zdržať sa plnenia takejto dohody,
- ak dochádza ku zneužitiu dominantného postavenia, úrad vydáva rozhodnutie o povinnosti zdržať sa takéhoto konania,
- úrad vydáva rozhodnutia o koncentrácii,
- úrad požaduje nápravu od orgánov štátnej správy a obcí, ak tieto obmedzujú hospodársku súťaž,
- podpory hospodárskej súťaže v procese privatizácie,
- podieľa sa na identifikácii a odstraňovaní ostatných bariér vstupu na trh,
- zabezpečuje propagáciu princípov ochrany hospodárskej súťaže,
- zastupuje SR pri medzinárodných rokovaniach a dohodách v oblasti hospodárskej súťaže.

4. Konkurencia na trhu elektronických komunikácií v SR a ČR

S implementáciou nového regulačného rámca EÚ pre oblasť elektronických komunikácií došlo k výraznému posunu v možnosti aplikovať reguláciu a to smerom k uplatňovaniu princípov komunitárneho súťažného práva. Pôvodný regulačný rámec neumožňoval posudzovanie regulovaných trhov v zmysle princípov súťažného práva. Naopak, dnes sa vyžaduje podrobné mapovanie podmienok hospodárskej súťaže existujúcej na každom jednotlivom relevantnom trhu, t.j. nie len na základe výpočtu trhového podielu ale tiež v zmysle hodnotenia ďalších kritérií.

Stav konkurencie v SR

Ako už bolo vyššie spomenuté, Telekomunikačný úrad SR, ako regulátor elektronických komunikácií, začal uskutočňovať analýzy relevantných trhov, ktorých účelom je identifikovanie podnikov pôsobiacich na danom relevantnom trhu, ďalej posúdenie, či na danom trhu existuje významný podnik, ktorý podľa zákona sám alebo spoločne s inými podnikmi má na tomto trhu také postavenie, že nie je vystavený efektívnej súťaži a ekonomický vplyv mu v podstatnom rozsahu dovoľuje správať sa nezávisle od konkurentov a užívateľov a nakoniec uloženie povinností podniku s významným vplyvom na danom trhu. Analýza relevantných trhov je rozdelená do oblasti maloobchodných a veľkoobchodných trhov. *Maloobchodným trhom* pritom rozumieme trh takých elektronických komunikačných služieb, ktoré poskytuje podnik koncovým užívateľom. *Veľkoobchodným trhom* sa rozumie trh takých služieb, ktoré poskytuje podnik inému podniku. Zoznam maloobchodných a veľkoobchodných trhov, na ktorých je vykonávaná analýza a určovaný významný podnik je dostupný na <http://www.teleoff.gov.sk/sk/Sutaz/analyza.html>. [13]

Na základe doposiaľ vykonaných analýz maloobchodných relevantných trhov môžeme k 1.3.2007 výsledky zhrnúť do nasledovnej tabuľky.

Tabuľka č. 1 Výsledky analýzy maloobchodných trhov v SR

Maloobchodné trhy	Podnik s významným postavením na trhu	Podiel podniku s významným postavením na danom trhu	Súťaž na danom trhu	Potenciálna konkurencia na danom trhu
1.	Slovak Telecom, a.s.	100%	neexistuje	neexistuje
2.	Slovak Telecom, a.s.	100%	neexistuje	neexistuje
3.	Slovak Telecom, a.s.	100%	neexistuje	existuje
4.	Slovak Telecom, a.s.	100%	neexistuje	existuje
5.	Slovak Telecom, a.s.	100%	neexistuje	existuje
6.	Slovak Telecom, a.s.	100%	neexistuje	existuje
7.	Slovak Telecom, a.s.	52,5%	neexistuje	existuje*

* Slovak Telecom, a.s. je *jedinou spoločnosťou* poskytujúcou prenájom *celého súboru prenajatých okruhov* v zmysle definície maloobchodného trhu č. 7. Vlastníctvo celoplošnej elektronickej komunikačnej siete vrátane účastníckych vedení jej dáva výraznú konkurenčnú výhodu oproti ostatným podnikom pôsobiacim na danom trhu.

Z výsledkov analýz maloobchodných trhov vyplýva, že na všetkých vymedzených relevantných trhoch má významné postavenie práve spoločnosť Slovak Telecom, a.s. a teda nie je vystavená efektívnej súťaži a konkurencii. Práve z tohto dôvodu uložil regulátor významnému podniku povinnosti v zmysle § 18 – 28 zákona č. 510/2003 Z.z. o elektronických komunikáciách.

V prípade veľkoobchodných trhov, bola analýza relevantných trhov vykonaná na zatiaľ na 9 trhoch z celkového počtu jedenásť. Výsledok je zhrnutý v tabuľke č. 2.

Tabuľka č. 2 Výsledky analýzy veľkoobchodných trhov v SR

Veľkoobchodné trhy	Podnik(y) s významným postavením na trhu	Podiel podniku s významným postavením na danom trhu	Súťaž na danom trhu	Potenciálna konkurencia na danom trhu
1.	Slovak Telecom, a.s.	100%	neexistuje	neexistuje
2.	Slovak Telecom, a.s.	100%	neexistuje	neexistuje
3.	Slovak Telecom, a.s.	85%	obmedzená	existuje
4.	Slovak Telecom, a.s.	100%	neexistuje	neexistuje
5.	Slovak Telecom, a.s.	73,94% – 80,17%*	nie je efektívna	existuje
6.	Slovak Telecom, a.s.	80%	nie je efektívna	existuje
7.	Trh zatiaľ nebol analyzovaný			
8.	T-Mobile, Orange	T-Mobile – 45%, Orange- 55%	neexistuje	neexistuje
9.	T-Mobile, Orange	T-Mobile -45%, Orange-55%	neexistuje	neexistuje
10.	Trh zatiaľ nebol analyzovaný			
11.	Slovak Telecom, a.s.	99% televízne vysielanie 89% rozhlasové vysielanie	nie je efektívna	existuje

* veľkosť trhového podielu spoločnosti Slovak Telekom, a. s. na veľkoobchodnom trhu č. 5 vyjadrená prostredníctvom počtu účastníkov pripojených rýchlosťou vyššou ako 256 kbit/s sa v období od 30.6.2004 do 31.12.2005, je teda zrejmy nárast trhového podielu spoločnosti Slovak Telekom, a.s.. Telekomunikačný úrad v horizonte dvoch rokov nepredpokladá výrazný pokles trhového podielu Spoločnosti Slovak Telekom, a.s..

Stav konkurencie v ČR

Zákon o elektronických komunikáciách s implementovaným novým regulačným rámcom nadobudol účinnosť v Českej republike 1. mája 2005, teda až ku dňu vstupu do EÚ. Národným regulačným úradom sa stal Český telekomunikačný úrad (ČTÚ), ktorý začal vykonávať analýzy relevantných trhov v septembri 2005.

11. augusta 2006 Európska komisia (EK) ukončila preverovanie výsledkov analýzy jednotlivých relevantných trhov, vyjadrila s nimi súhlas, čo umožnilo Českému telekomunikačnému úradu ich vydanie. Týmto krokom ČTÚ splnil svoje záväzky voči EK, týkajúce sa implementácie nového regulačného rámca v oblasti elektronických komunikácií. Výsledky všetkých 18 analýz relevantných trhov sú zverejnené na internetovej stránke Českého telekomunikačného úradu. [12]

Tabuľka č. 3 Výsledky analýzy relevantných trhov v ČR

Relevantný trh č.	Podnik s dominantným postavením na trhu	Podiel podniku s významným postavením na danom trhu	Súťaž na danom trhu
1.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	viac ako 75%	nie je efektívna
2.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	viac ako 75%	nie je efektívna
3.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	viac ako 75%	nie je efektívna
4.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	viac ako 50%	nie je efektívna
5.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	viac ako 50%	nie je efektívna
6.	-	neexistuje podnik so samostatnou významnou trhovou silou	je efektívna
7.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	viac ako 50%	nie je efektívna
8.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	viac ako 75%	nie je efektívna
9.	*	100%	nie je efektívna
10.	-	neexistuje podnik so samostatnou významnou trhovou silou	je efektívna
11.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	98,39%	nie je efektívna
12.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	viac ako 75%	nie je efektívna
13.	ČESKÝ TELEKOM, a.s.	viac ako 50%	nie je efektívna
14.	-	neexistuje podnik so samostatnou významnou trhovou silou	je efektívna
15.	-	neexistuje významný podnik, ani spoločný významný vplyv	je efektívna
16.	**	100%	nie je efektívna
17.	-	neexistuje podnik so samostatnou významnou trhovou silou	je efektívna
18.	RADIOKOMUNIKACE, a.s.	100%	nie je efektívna

* Analýza identifikovala prítomnosť prekážok trvalého charakteru brániacich vstupu na trh č. 9 (ukončenie volania), a to vzhľadom na skutočnosť, že ukončiť volanie môže len ten poskytovateľ, v ktorého sieti sa volané účastnícke číslo nachádza. Z toho vyplýva, že *každý poskytovateľ* pôsobiaci na tomto trhu v jednotlivých verejných telefónnych sieťach poskytovaných v pevnom mieste je *poskytovateľom s významnou trhovou silou*. Aj napriek tomu, ČTÚ udelil povinnosti v zmysle zákona o elektronických komunikáciách len spoločnosti **ČESKÝ TELEKOM, a.s.** a to na základe uplatnenia zásady proporcionality na trhu.

** Analýza identifikovala prítomnosť prekážok trvalého charakteru brániacich vstupu na trh a to z dôvodu, že ukončiť volanie môže len ten poskytovateľ v ktorého sieti sa účastnícke číslo nachádza. Z toho vyplýva, že *každý poskytovateľ* pôsobiaci na relevantnom trhu č. 16 (ukončenie volania vo verejných mobilných telefónnych sieťach) má 100% podiel vo vlastnej sieti a je teda poskytovateľom s významnou trhovou silou.

Na základe výsledkov uvedených v tabuľke č. 3 možno konštatovať, že na väčšine analyzovaných trhov má ešte stále významné postavenie incumbent, a to ČESKÝ TELEKOM, a.s.. Na týchto trhoch neexistuje efektívna súťaž a zatiaľ nápravné opatrenia uložené a vykonané v zmysle platnej národnej legislatívy či práva ES v oblasti hospodárskej súťaže nepostačujú k riešeniu daného problému. Práve na základe výsledkov jednotlivých analýz

môže ČTÚ pokračovať vo vydávaní regulačných rozhodnutí (určiť podmienky podnikania za základe ex-ante regulácie) všade tam, kde bude nutné zareagovať na zlyhávanie trhu.

5. Spolupráca Telekomunikačného úradu SR s Protimonopolným úradom

Telekomunikačný úrad SR spolu s Protimonopolným úradom SR navzájom úzko spolupracujú a vychádzajú si v ústrety, s úmyslom zabezpečiť efektívnu konkurenciu na trhoch elektronických komunikácií.

Protimonopolný úrad spolu s Telekomunikačným úradom majú vytvorenú dohodu, ktorá vyjadruje ich spoločný zámer spolupracovať vo veciach spoločného záujmu, rešpektujúce práva a povinnosti, ktoré obom orgánom vyplývajú z právnych predpisov s cieľom zabezpečiť:

- koordinovaný výkon vecných pôsobností Protimonopolného úradu SR a Telekomunikačného úradu SR v záujme zabránenia vzniku pozitívnych alebo negatívnych kompetenčných konfliktov, najmä však vydaniu navzájom si kolidujúcich rozhodnutí, rovnakú interpretáciu pojmov používaných v zákonoch a iných všeobecne záväzných právnych predpisoch týkajúcich sa hospodárskej súťaže a oblasti telekomunikácií,
- spoluprácu pre stanovenie konzistentných postupov pri riešení prípadov v oblasti elektronických komunikácií,
- vzájomnú informovanosť o veciach, ktoré sa týkajú zneužitia dominantného postavenia, dozoru nad podnikateľmi s dominantným postavením na relevantnom trhu v oblasti elektronických komunikácií podľa zákona o ochrane hospodárskej súťaže, alebo na telekomunikačnom trhu podľa zákona o elektronických komunikáciách a regulácie v oblasti elektronických komunikácií.

Napriek tejto dohode a ich vzájomnej spolupráci však dochádza na trhoch elektronických komunikácií k nejednoznačnosti v pôsobení Telekomunikačného a Protimonopolného úradu SR, čo využíva podnik s dominantným postavením na trhu, na ktorom sa preukázala jeho dominancia. Aj keď Telekomunikačný úrad SR udelí povinnosti, resp. Protimonopolný úrad SR udelí pokutu príslušnému podniku, ktorí zneužíva dominantné postavenie na trhu, nie vždy sa tieto opatrenia úradov aj naozaj uskutočnia. A to je práve spôsobené nejasne vymedzenými kompetenciami príslušných orgánov, čo samozrejme využíva incumbent pevných liniek a odvoláva sa proti týmto rozhodnutiam. Preukázanie opodstatnenosti jednotlivých opatrení či už Telekomunikačného alebo Protimonopolného úradu potom rieši súd, na výsledok ktorého sa musí čakať aj niekoľko mesiacov. Všetky odvolávanie a súdne prieťahy tak spomaľujú efektívnu konkurenciu na trhoch elektronických komunikácií. [3]

6. Možnosti ďalšieho vývoja v oblasti elektronických komunikácií

6.1 Vplyv nového regulačného rámca EÚ na ďalší vývoj elektronických komunikácií

Nový regulačný rámec pre elektronické komunikácie, ktorý bol implementovaný do slovenského právneho prostredia pri vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie, prispieva k vytváraniu prostredia, ktoré podporuje inováciu a investície v sektore informačných a komunikačných technológií. Staví na princípe *technologickej neutrality*, aby tak mohol reagovať na výzvy technologického rozvoja v budúcnosti a bol dostatočne flexibilný pri zásobovaní každého jednotlivého trhu. Rovnako podporuje hospodársku súťaž medzi infraštruktúrami a rôznymi technologickými platformami, čím následne dochádza k zlepšovaniu dostupnosti obsahu vo vzťahu k občanom. V konečnom dôsledku tento rámec

prispieva k stimulácii výskumu a novým investíciám zo strany nových subjektov, ako aj už existujúcich operátorov.

Európska komisia zohráva významnú úlohu v rámci zabezpečovania dodržiavania koherentného prístupu národných regulačných orgánov pri analýze a regulovaní trhov s elektronickými komunikáciami. Nový regulačný balík, vytvára mechanizmus pre konzultácie a koordináciu v súvislosti s niektorými národnými regulačnými opatreniami, vrátane možnosti Komisie uplatniť právo veta, s cieľom dosiahnuť jednotnosť a zachovať jednotný trh. Ako už bolo ukázané, EK bude aj naďalej využívať tento silný nástroj, ktorý jej zveril Európsky parlament a Rada, a bude pri tom postupovať čo najtransparentnejšie.[6]

S cieľom ďalšej podpory konsolidácie jednotného trhu a dosahovania jednotnosti pri uplatňovaní regulačného rámca vytvorila EK Skupinu európskych regulátorov (ERG), ktorú tvoria národné regulačné orgány každého členského štátu. Táto skupina zohráva významnú úlohu v komunikácii medzi jednotlivými národnými orgánmi každodenne uplatňujúcimi nové pravidlá vo svojich krajinách a Európskou komisiou, ktorá dohliada na uplatňovanie rámca pre EÚ ako celok.

Rozsah spolupráce je široký, pretože ERG môže, na základe vlastnej iniciatívy alebo na požiadanie EK, poskytnúť radu a pomôcť EK vo všetkých otázkach týkajúcich sa elektronických komunikačných sietí a služieb.

6.2 Možnosti vývoja elektronických komunikácií na Slovensku zásahmi TÚ SR

Nový zákon o elektronických komunikáciách podstatným spôsobom zvýšil a rozšíril kompetencie Telekomunikačnému úradu SR. Tieto kompetencie umožňujú TÚ SR ukladať podnikom určité povinnosti, čo v minulosti nebolo možné. Táto úprava mala pozitívny vplyv na rozvoj trhu s elektronickými komunikáciami na Slovensku a prispela k jeho zdynamizovaniu a úplnej liberalizácii.

Po prijatí nového zákona o elektronických komunikáciách a rozšírení kompetencií TÚ SR, sa v tejto oblasti uskutočnilo veľa pozitívnych zmien, ako pre alternatívnych operátorov, tak aj pre konečných spotrebiteľov.

TÚ SR už dávnejšie začal vykonávať analýzy relevantných trhov, ktorých uskutočňovanie nám vyplynulo z členstva v EÚ a prijatia nového regulačného rámca pre elektronické komunikácie. Napriek tomu, že sme pomerne novým členom EÚ, si počína náš telekomunikačný regulátor veľmi dobre. K 31.03.2006 bolo uverejnených na stránkach Telekomunikačného úradu SR 12 analyzovaných relevantných trhov z celkového počtu 18 relevantných trhov. Prostredníctvom týchto analýz mohol TÚ SR identifikovať podniky s dominantným postavením na trhu a tým im udeliť povinnosti vyplývajúce zo zákona. Je už len otázkou času, kedy úrad dokončí zvyšné analýzy relevantných trhov, čo prispeje k ďalšiemu vývoju na trhoch elektronických komunikácií. V rámci udelených povinností dominantnému prevádzkovateľovi pevných sietí boli uvedené aj povinnosti uvoľniť účastnícke vedenie alternatívnym operátorom a taktiež prepojenie sietí Slovak Telecomu, a.s. s alternatívnymi operátormi, čoho sme sa dočkali v druhej polovici roka 2005. Doteraz bolo uzatvorených trinásť zmlúv o prepojení pevných sietí alternatívnych operátorov so spoločnosťou Slovak Telecom a.s., a dve zmluvy o prepojení pevnej siete ST, a.s. s mobilnými sieťami, takže individuálny výber voľby a predvoľby operátora je dostupný na Slovensku pre koncových spotrebiteľov od roku 2005 vďaka snahám a zásahom nášho telekomunikačného regulátora. [5]

Ďalším krokom k vytváraniu podmienok na budovanie efektívnej konkurencie na trhu elektronických komunikácií je aj pridelenie individuálnych povolení pre zriadenie pevného bezdrôtového pripojenia (FWA) a využívanie frekvencie v pásme 3,5 GHz. Povolenie TÚ udelil štyrom alternatívnym operátorom a to Amtel Slovensko, s.r.o., GlobalTel, a.s., Telenor

Networks, a.s. a WiMax telecom Slovakia, s.r.o., pričom v súťaži neuspeli také spoločnosti ako Orange Slovensko a T-Mobile Slovensko. Operátori teda môžu v danom pásme zriadiť pevné bezdrôtové pripojenie (FWA), ktoré sa najčastejšie využíva na poskytovanie bezdrôtového prístupu na internet a firmám tak umožní najmä prienik do segmentu malých aj bytových zákazníkov. Tento spôsob riešenia by tak mohol byť do určitej miery alternatívou voči účastníckemu vedeniu spoločnosti Slovak Telecom. [13]

Po vybudovaní pevného bezdrôtového pripojenia spomínanými spoločnosťami, by mal nastať tvrdý boj o zákazníka, a vytvorenie efektívnej a zdravej súťaže v oblasti prístupu na internet. Spotrebiteľ bude mať viac možností výberu, a tak bude incumbent Slovak Telecom, a.s. nútený postupne znižovať ceny, aby si udržal zákazníka.

Významným krokom v rozvoji elektronických komunikácií je vstup tretieho mobilného operátora na slovenský mobilný trh. Z výsledkov analýzy relevantného trhu č. 8 a č. 9 je zrejmé, že vzájomná konkurencia dvoch spoločností Orange, a.s. a T-Mobile, a.s. nepostačuje, nakoľko oba tieto podniky majú významné postavenie. Podľa kritérií, ktoré stanovil TÚ SR už pred zverejnením výzvy na predkladanie ponúk do výberového konania na tretieho mobilného operátora malo váhu až 50 % kritérium „*prispenie účastníka k posilneniu konkurenčného trhu v oblasti elektronických komunikácií*“ a naopak najmenšiu váhu len 5 % „*ponúkaná výška jednorazovej úhrady za pridelenie frekvenčných blokov*“. Z troch ponúk nakoniec regulátor vydal povolenie spoločnosti Telefónica O2 Slovakia s.r.o., ktorá je povinná uviesť do prevádzky vlastnú mobilnú sieť GSM do 6 mesiacov a mobilnú sieť UMTS do 12 mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti povolenia (povolenie vydané 7.9.2006). Telefónica O2 má pridelené frekvencie v pásmach GSM 900 a 1800 MHz, v pásme UMTS a FS 28/29 GHz. Pridelený blok frekvencií vo frekvenčnom pásme 28/29 GHz je určený pre infraštruktúru verejnej mobilnej telefónnej siete GSM a UMTS systémom bod-multibod (P-MP) a bod -bod (P-P). Držiteľ povolenia má právo budovať infraštruktúru siete, zriaďovať pevné rádiové spoje typu bod-bod (P-P) aj v iných frekvenčných pásmach, ktoré sú pre takéto účel stanovené v národnej tabuľke frekvenčného spektra. Príchod tretieho mobilného operátora na trh vyvolá tlak na zvyšovanie kvality služieb, ich rozširovanie a v neposlednom rade na znižovanie cien pre koncových užívateľov služieb.[13]

Významným krokom k zlepšeniu služieb elektronických komunikácií by malo byť aj zníženie poplatkov medzinárodného roamingu. V tejto oblasti sa výrazne angažuje aj EK, ktorá vyzvala k zníženiu poplatkov na úroveň prijateľnú pre spotrebiteľa. Túto výzvu však rešpektovala len málokterá členská krajina a roamingové poplatky tak ostali na minuloročnej úrovni, v niektorých prípadoch dokonca stúpili. Na Slovensku však tieto poplatky boli znížené.

Záver

Hospodárska súťaž ako záruka efektívnosti a pozitívneho pôsobenia na vývoj konkurencie schopnosti a stability ekonomiky je neoddeliteľnou ekonomickou a právnou kategóriou trhového mechanizmu. Pôsobí predovšetkým ako prirodzený regulátor efektívneho správania sa podnikateľov a súčasne vedie k optimálnemu využívaniu zdrojov. Jej miesto v ekonomike je teda nezastupiteľné. Právne je vymedzená nie len v právnych systémoch členských krajín EÚ, ale aj v komunitárnom práve. Význam práva hospodárskej súťaže spočíva predovšetkým v eliminácii vytvárania bariér na trhu výrobkov, výkonov, prác a služieb.

V oblasti elektronických komunikácií na Slovensku sa liberalizácia a vstup Slovenskej republiky do EÚ stali hlavnými faktormi prispievajúcimi k otvoreniu trhov konkurencií a vzniku alternatívnych komunikačných operátorov. Zavedenie nového regulačného rámca pre elektronické komunikácie prinieslo značný skok v rozvoji konkurencie a ochrany hospodárskej súťaže. Avšak aj napriek tomu, že TÚ SR v súčasnosti disponuje právomocami

umožňujúcimi uplatniť rôzne regulačné a reštrikčné nástroje voči incumbentovi Slovak Telecom, a.s., či inému operátorovi s významným vplyvom, ešte neexistuje efektívna súťaž a dostatočná konkurencia na trhoch pevných hlasových služieb. Faktické uvoľnenie trhu by znamenalo pre všetkých zákazníkov možnosť voľby a optimalizácie svojich nákladov, ale tiež väčšie vyhliadky na inovácie a investície v oblasti elektronických komunikačných služieb.

Literatúra

- [1] ČOREJOVÁ, T. a kol.: Ekonomika sietí, EDIS – vydavateľstvo Žilinskej univerzity, Žilina 2006, ISBN 80-8070-629-8
- [2] HYŽOVÁ, J.: Hospodárska súťaž. In: Národná obroda [online], 1.marca 2004, príloha na 10. týždeň. Dostupné na: <http://www.obroda.sk/clanok/4625/Hospodarska-sutaz/>
- [3] MADLEŇÁK, R.: Elektronický obchod. - 1. vyd. - Žilina : Žilinská univerzita, 2004. ISBN 80-8070-192-X.
- [4] MAJERČÁKOVÁ, M.: Regulation in electronical communications in Slovakia and in European Union. In: Scientific Reports = Wissenschaftliche Berichte : Journal of the University of Applied Science Mittweida. - ISSN 1437-7624. - Nr. 13 (2005), p. 1-2.
- [5] VACULÍK, J.: Telematické služby podľa Rady Európy. In: Rozvoj Euroregiónu Beskydy IV: Samosprávy a európske fondy - tvorba podmienok rozvoja: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. - V Žiline: Žilinská univerzita, 2006. - ISBN 80-8070-602-6. - S. 279-285.
- [6] Vypočutia Európskeho parlamentu - odpovede na otázky z dotazníka pre dizigovanú komisárku Viviane Reding. Dostupné na: www.europarl.eu.int/hearings/commission/2004_comm/pdf/speca_dimas_sk.pdf
- [7] Výročná správa Protimonopolného úradu 2005
- [8] Výročná správa Českého telekomunikačného úradu 2005
- [9] Výročná správa Telekomunikačného úradu SR 2005
- [10] Zákon č. 610/2003 Z. z. o elektronických komunikáciách
- [11] Zákon č. 127/2005 Sb. o elektronických komunikáciách
- [12] <http://www.ctu.cz/main.php?pageid=162&PHPSESSID=3736fb1580fb063cc0de4cdc307df140>
- [13] <http://www.teleoff.gov.sk/sk/Sutaz/analyza.html>>

Grantová podpora

Bil/Nem/SR/ŽU/06 „Pravidla dodržiavania súťaže na trhu elektronických komunikácií“
VEGA 1/4573/07 „Možnosti, ohraničenia a vývojové tendencie koncepcie univerzálnej služby v pošte a telekomunikáciách v procese globalizácie“